

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Folkesagn fra Horns Herred

Historisk Forening i Fægerspris Kommune
1986

Folkesagn
fra
Horns Herred
indsamlet af
Anders Uhrskov

Indholdsfortegnelse

Dråby Sogn	side 4
Gerlev Sogn	side 17
Skuldelev Sogn	side 19
Selsø Sogn	side 19
Skibby Sogn	side 24
Kyndby Sogn	side 26
Krogstrup Sogn	side 26
Ferslev Sogn	side 32
Vellerup Sogn	side 35
Forskellige sagn fra Roskilde Fjord	side 37

Forord

I 1922 udgav læreren, bibliotekaren, folkemindesamleren og lederen af Nordsjællands Folkemuseum Anders Uhrskov (1881-1971) bind II af »Nordsjællandsk Folkeliv I-V« (1921-24).

Bind II, hvorfra de efterfølgende sider er aftrykt, bærer titlen »Folkesagn«, og indeholder et udvalg af de sagn, som Anders Uhrskov gennem en årrække havde samlet fra Nordsjælland. Den største del stammer fra nordsjællandske skoler, idet Uhrskov i 1921 henvendte sig til alle amtets skoler og bad lærerne lade børnene skrive en stil om sagn og overtro. Fra Horns Herred kom der optegnelser fra Skovskolen, hvor særlig pigerne Agnes Christensen og Johanne Petersen bliver fremhævet for deres bidrag, samt fra Seksgårdene, Skibby og Ordrup skole. Andre meddelere fra Horns Herred var fhv. teglværksbestyrer Hjorth, Dyrnæs og bestyrer Stenbæk, Jægerspris.

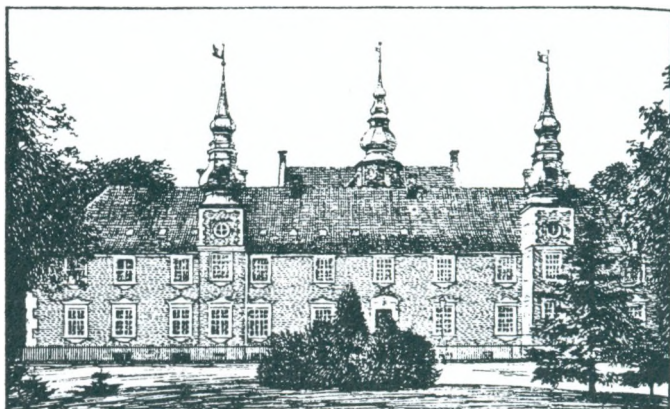
»Nordsjællandsk Folkeliv« er kun en lille del af Uhrskovs omfattende udgivelser. 1921-29 udkom en række folkemindebøger om Nordsjælland, dernæst blev også andre landsdele og emner, som f.eks. friskolefolk og kulsviere inddraget.

Sagn er oftest en sammenvævning af fantasi og faktiske begivenheder. Professor Axel Olrik definerer det på følgende måde: »Ved sagn forstås en meddelelse, der fremstiller noget som en sket begivenhed, og som går fra mund til mund, uden at meddelerne kan kontrollere dens udspring eller dens tidligere hjemmelmænd.«

En artikel om sagn, med særligt henblik på Frederikssund området, kan læses i »Jul i Frederikssund 1986«.

Vi retter en varm tak til forfatterens datter, fru Else Uhrskov, for tilladelse til at genoptrykke de følgende sider.

*Historisk Forening i Jægerspris
December 1986*

HORNS HERRED

DRAABY SOGN

SAGN OM FREDERIK DEN SYVENDE

I.

de ved Skaaningegaarden ved Kulhusene var der engang en gammel Gaardmand, der hed Hans Andersen, og der er blevet fortalt, at han altid, naar han havde en lille en paa, sagde: „Det er min Skyld, at Frederik den Syvende blev Konge, el's var han aldrig blevet det.“ Naar Folk saa spurgte, hvordan det kunde hænge sammen, svarede han: „Jo, dengang Frederik var forvist til Jægerspris, laa han og gravede en Det Høje ud oppe ved Kulhusene. Jeg kom da en Dag ud paa Marken og skulde hen og se dette her, og jeg ser da, at Højen havde slaaet en Revne. Jeg raabte da: „Frederik, Frederik! skynd Dig ud!“ Saa kom Frederik og hans Gardere, og et Øjeblik efter faldt Højen sammen. Og hvis jeg ikke havde raabt, saa var Frederik blevet slaaet ihjel, og

saa var han jo aldrig blevet Konge. Er det saa ikke min Skyld, at Frederik den Syvende blev Konge?"

II.

Der var et Sted i Nordsjælland en Enke, som kun havde een Søn, og hun kunde saa daarligt undvære ham, for hun sad med en lille Gaard, og det kneb at faa den drevet. Da nu Sønnen skulde være Soldat, gik hun op til Frederik den Syvende for at faa ham fri. Det kneb noget at komme ind til Kongen, for Lakajen vilde ikke slippe hende ind, men hun var ikke tabt bag af en Vogn, hun skyndte sig at sætte Træskoene og smutte forbi Lakajen, idet hun sagde: „Kan han nu passe paa Tøflerne imens?“ og saa kom hun jo da ind til Kongen og bad, om Sønnen ikke kunde blive fri for Tjenesten. „Jo, saagu kan han saa,“ svarede Kongen. Konen blev meget glad over det og vilde da gerne yde Kongen en lille Kendelse for hans Imødekommenhed, og hun tog derfor en Daler frem og rakte ham. Den Daler lod Kongen senere forgylde, og den opbevares endnu paa Jægerspris.

III.

Paa Stærgaarden boede en Mand, der hed Ole Stær, og han og Frederik den Syvende var saa fine Venner, at de sagde Du til hinanden. Nu laa Stærgaarden i et Hjørne ud til Fjorden, og Jorden gik som en Kile ind i Skoven og dannede en Kløft i Jagtdistriktet. En Dag kom Kongen gaaende. „God Morgen, Ole,“ sagde han. „God Morgen, Frederik,“ svarede Ole. „Hør, Ole, vil Du ikke sælge din Gaard?“ spurgte Kongen. „Nej, det har jeg ikke tænkt,“ svarede Ole. „Ja, men naar jeg nu vil give Dig tyve Tusind Rigsdaler for den, vil Du saa ikke?“, „Jo, saa kommer Du vel til at have den,“ svarede Ole, for det var en svært god Pris. Paa den Maade fik

Frederik den Syvende Stærgaarden, og Ole Stær rejste ned og købte sig en Gaard ved Slagelse.

IV.

Der fortælles, at Frederik den Syvende og Grevinde Danner engang paa en Køretur fra Frederiksborg til Jægerspris blev uenige, og Kongen holdt da stille og satte Grevinden af midt ude paa Vejen. Grevinden var ikke raadvld, men gik ind paa den nærmeste Gaard og bad Manden spænde sine bedste Heste for en Vogn og køre hende til Jægerspris. Og da Kongen kom hjem, stod Grevinde Danner ude paa Trappen og tog imod ham.

V.

Frederik den Syvende stod engang og kiggede ind af Vinduet i Kavalergaarden. Da kom der en af hans Tjenere og smak ham en i Enden. Kongen vendte sig om, Tjeneren blev meget forfærdet, tog til Huen og forklarede, at han troede, det var en anden. „Ja, derfor behøvede du jo ikke og have slaaet slet saa haardt,“ svarede Kongen, og mere kom der ikke ud af den Historie.

VI.

Niels Peter var oppe at slaas med tre Gardere, han brugte Geværkolben og slog dem halvvejs for-dærvet, saa de kaskede daarligt nok kunde krybe hjem. Der blev givet Melding til Kongen, men han svarede: „Nej, han skal før have Ros end Straf, naar han er den Mand, at han alene kan ordne tre af mine Gardere.“

KIRKEN I DRAABY

Da man skulde bygge Kirke i Draaby, var det først Bestemmelsen, at den skulde ligge oppe paa en Høj ved Navn Tyrahøj ved Nederdraaby, men da

man begyndte at køre Materiale til at bygge Kirken af oppe paa Højen, maatte man opgive Byggeriet dær, da alt Materiale i Løbet af Natten blev flyttet til Overdraaby, uden at man vidste det. Saa begyndte man at bygge Kirken paa dens nuværende Plads, og dær fik alt Lov til uhindret at blive staaende.

KONG HORN, KONG HANE OG KONG BJØRN

I den Tid da der var mange Smaakonger i Danmark, regerede der en Konge ved Navn Horn over den Del af Landet, som efter ham fik Navnet Horns Herred; han havde sin Borg ved Skovsøen og drog ofte paa Vikingetog i fremmede Lande, hans Dronning hed Else og deres Søn Knud. Horns Nabokonger Hane og Bjørn gjorde i hans Fraværelse ofte Indfald og plyndrede og anrettede Ødelæggelser, Kong Horn kom engang over dem og tilføjede dem et stort Nederlag, saa de maatte underkaste sig, men i Kampen faldt Kong Horns tapre Søn Knud; han blev begravet i den Høj, som efter ham fik Navnet *Knuds Høj*. Den følgende Sommer drog Kong Horn og hans Kæmper atter paa Vikingetog og overlod Borgens Forsvar til Dronning Else og en mindre Besætning af Mænd. Da Sommeren gik mod Slutningen, gik Dronning Else ofte op paa en Høj og spejdede ud over Søen efter de ventede Skibe med hendes Mand og hans Kæmper; denne Høj fik siden Navnet *Elses Høj*. Imidlertid faldt Kong Hane og Kong Bjørn atter over Kong Horns Land og ødelagde hele den nordlige Del af det, den grusomme Kong Hane lod denne Gang hvert Menneske dræbe og hver Beboelse ødelægge. Dronning Else og hendes Jomfruer og Terner iførte sig Mandsklæder og deltog i Forsvaret af Kongeborgen ved Skovsøen, men

denne blev omsider stormet og hele Besætningen nedhugget, hvorefter Borgen blev ødelagt og jævnet med Jorden. Faa Dage efter dette sejlede Kong Horn og hans Mænd ind i Isefjorden med store Skatte fra fremmede Lande, men saa, da de var gaaet i Land, den forfærdelige Ødelæggelse, der var anrettet. En Terne, som ved List var undkommet med Knuds lille Datter Astrid og havde holdt sig skjult i Skoven, kom omsider frem og fortalte Kong Horn, hvad der var sket; denne svor nu en frygtelig Hævn over sine Fjender. Han nedgravede først sine store hjembragte Skatte i Nærheden af Sønnens Gravhøj, hvor de ligger den Dag i Dag, derefter bragte han Knudslille Datter Astrid i sikker Forvaring. Da dette var bragt i Orden, sejlede han til Halsnæs med sine Vikinger og slog og fangede først Kong Hane, han lod ham halshugge og hans Hoved sætte paa en Stage paa det Sted, som derefter hedder Hanehoved; derefter slog og fangede han Kong Bjørn og lod ham behandle paa samme Maade, idet han lod hans Hoved sætte paa en Stage paa det Sted, som derefter hedder Bjørnshoved. Det følgende Foraar sejlede Kong Horn og hans Kæmper atter paa Vikingetog, men vendte aldrig mere tilbage. Hele den nordlige Del af hans Rige, som Kong Hane havde ødelagt, vedblev i mange Hundrede Aar at være en øde Skov, hvor vilde Dyr, Trolde og allehaande onde Væsener havde Tilhold.

Knuds Datter Astrid blev siden Sigurd Snogøjes Dronning og Moder til dennes Søn Hardeknud, hvis Søn Gorm den Gamle atter samlede Danmark til eet Rige.

SKATTEN I SKOVEN

Gamle Sagn fortæller, at i Oldtiden, da *Skoven* var beboet, laa ved Skovsøen en Borg, som

siden sank i Grus. Et Sted i Skoven (som de gamle nærmere kan paapege) laa en stor Skat fra hine fjerne Tider, den skulde være saa stor, at naar den engang kom frem for Dagens Lys, vilde den løse hele Danmarks Gæld.

HAVEMANDEN, DER KUNDE HEKSE

Paa Fasangaarden var der en gammel Havemand, som de sagde om, at han kunde hekse. Han var slem til at drive Løjer med Folk; en Dag sagde min gamle Oldefader, som boede i Over Draaby, til ham: „Ja, mig skal du aldrig kunne narre.“ „Nu kan vi jo se ad,“ svarede Havemanden, og lidt efter sagde han: „Vil du ikke have nogle Æbler med hjem?“ Jo, det vilde da Oldefader gerne, han havde en sid Frakke paa, og han fik Lommerne fulde, han kunde mærke, at de slaskede om Benene hele Vejen hjem. Da han kom ind, sagde han: „Kom I her, Børn, saa skal I faa Æbler,“ men da han skulde tage i Lommen, var der ingenting.

Da Oldefader kom op paa Gaarden Dagen efter, smilede Havemanden nok saa lunt: „Kan du se, jeg kunde narre dig!“ Denne Begivenhed fandt Sted for over Hundrede Aar siden.

TROLDEMOSE

For mange Aar tilbage levede en gammel Mand, som tjente paa Troldegaard i Nordskoven ved Jægerspris, og han har om Natten set de gamle Gravhøje staa paa fire Pæle, omgivet af et mægtigt Baal, og mange Trolde dansede herunder. Endvidere blev han en Nat i et forfærdeligt Uvejr sendt ud paa Marken til en Mose ved Navn Troldemose for at hente nogle Heste hjem, men ved et Lynglimt fik han set, at hele Mosen var fuld af Trolde; endskønt han var

lidt bange, tog han alligevel Mod til sig, gik hen, tog Hestene og red hjem i fuld Galop. Men hvorfor havde disse Trolde deres Opholdssted her? Ja, af den Grund, at der i Nærheden af Trolde-mosen findes en Kæmpehøj kaldet Knudshøj, og fra denne Høj siges der, at der er en underjordisk Gang i sydøstlig Retning til Jægerspris Slot. I denne Høj bor Troldekongen, og hver Nat Klokken tolv rider han sin Hest til Vands i en dyb Brønd i Trolde-mosen.

TROLDENES BETALING

Her paa Egnen laa en Gaard, hvor Folkene var meget overtroiske, de troede, at i deres Høje boede Trolde, og at de kunde se dem danse og høre, at de spillede inde i Højen. En Dag gik en Mand uden for Højen og pløjede, og han saa, at der var blevet lagt en Ovnsrage ud, som de brugte til at rage Ild ud af Ovnen med, naar de bagte Brød. I denne Ovnsrage manglede en Pind, Manden tog da Ragen, skar en Pind af et Træ og satte den paa Ragen. Dagen efter var den væk, og op paa Dagen laa et lille Brød ude paa Højen som Betaling.

LYGTEMANDEN I NÆLDEMUSE

Paa Kulhusvejens vestlige Side laa et Kær af dette Navn, omgivet af et sumpet Terræn, hele dette Kær er nu opfyldt, Omgivelserne drænet og udtørret, og en frugtbar Ager indtager Pladsen, hvor Nældemose laa. Her gik i gamle Dage Lygte-manden og forvildede Folk, naar de havde været paa Kulhuskroen og saa paa Hjemvejen til Barakkerne skød Genvej over Markerne ved Nældemose. Det er ikke saa faa Menne-sker, der er forvildet af Lygte-manden paa dette Sted og har maattet vandre om paa Markerne Resten af Natten; saaledes hændte det engang en Fisker, som

havde været til Kortspil paa Kulhuskroen til ud paa Natten, at han først blev vildledt af Lygtemanden, og som han nu vandrede om i Mulm og Mørke, sprang pludselig et af Spøgelserne fra Kærmose op i hans Fiskekube, som han havde paa Nakkèn; han maatte saa Resten af Natten tradske om og slæbe paa dette Spøgelse og kom først hen ad Morgenstunden træt og udmattet til sit Hjem ude i Barakkerne. Med Forsæt nærmede man sig ikke gerne Nældemose ved Nattetid, Stedet var omgivet med Mystik, det saa ud, som Lygtemanden havde en Hemmelighed eller Skat at værne om og derfor vildledte Folk for at hindre dem i at komme til Stedet, hvor den laa. For ca. 50 Aar siden skete saa det mærkelige, at Lygtemandens Skat blev fundet og hævet af Jordens Skød; to Mænd fandt ved Gravning i Nældemose en Del gamle Sølvmonter, som af Kulhusgaardens daværende Ejer blev afleveret til Øvrigheden i Frederikssund, der indsendte dem til rette Vedkommende i København.

KONG HORN

En Mand ved Navn Horn ejede store Strækninger af Horns Herred, som har faaet sit Navn efter ham. Han var meget gerrig og ond, og derfor hadede hans Folk ham. Engang da han var ude i Skoven, dræbte hans eget Følge ham og lod ham ligge. Siden har han hver Nat redet ned gennem Horns Herred igen-nem Christiansminde og ud til det Sted, hvor han blev myrdet. Hver Gang han nærmede sig Christiansminde, hørte man ligesom en Susen i Luf-ten, men da den kom nærmere, kunde man tydeligt høre Hestetrampen, og var Portene lukket, fløj de op med et stort Brag, men om Morgenens var de atter

lukket. Nu er disse Porte muret til, efter at Gaarden er brændt.

DEN VILDE JÆGER

Sagnet fortæller om den vilde Jæger *Hahn* fra Jægerspris, at han lod en Del af Skoven rydde og Beboelser opføre, men hvor hans Hest satte sin Fod, dær groede Græsset ikke mere, og efter hans Død hørte man ham ride gennem Luften med sine Hunde.

KÆMPERNE I JÆGERSPRIS SKOVE

For mange Aar siden levede der Kæmper i Jægerspris Skove, og disse Kæmper kunde ikke taale Lyden af Kirkeklokkerne her oppe i Herredet. De fandt saa paa at lægge store Sten i deres Slynge og kaste paa de gamle Kirketaarne. Disse Sten faldt saa forskellige Steder, nogle faldt paa Svanholms Marker og Skove, og nogle paa Ordrups Marker og i Venslev. En faldt i Solbakke Skov.

DIVERSTEN

Et gammelt Sagn fortæller, at en Konge ved Navn *Dived* ligger begravet i Skoven med alle sine Skatte. Stenen blev saa rejst og fik Navnet *Diversten*, som den hedder endnu. Paa Marken ved Siden af Skoven ligger Dronning Dived begravet med alle sine Kostbarheder. Der brændte altid Lys ved Diversten. En Mand bød 500 Rigsdaler til Ejeren af Jorden omkring Diverstenen, saa vilde han altsaa grave efter Skatten, men det blev ham nægtet.

CHRISTIANSMINDE

Om Herregaarden Christiansminde i Horns Herred fortælles, at der paa Gaarden ved Indkørselen var to Porte, som aldrig kunde staa lukkede om Natten. Selv om de blev lukkede forsvarligt om Aftenen, var

de aabne hver Morgen. Saa sagde Forpagteren, at han nok skulde vise, at Portene skulde kunne staa lukket om Natten, og han lod dem istandsætte med Kramper og Hængsler og lukkede dem forsvarligt om Aftenen. Forpagteren vilde selv staa Vagt om Natten for at se, om nogen lukkede Portene op, og han sagde: „Den, som kommer og lukker Portene op, skyder jeg.“ Men da Klokken var tolv, kom der ligesom en stærk Storm susende, og Portene blev slaaet op med saa voldsom en Kraft, at de nær havde ramt Forpagteren. Han gik ind med det samme med sit Gevær, og om Morgen blev Portene taget af, og de blev ikke sat paa mere, saalænge de gamle Bygninger stod, da man fandt det unyttigt at have dem. Paa samme Gaard gik der i Hestestalden en stor sort Hund hver Nat; det var lige meget, hvad Tid Karlene vilde komme hjem om Natten, saa kom den dem i Møde, men forsvandt som en Skygge forbi dem ligesaa lydløst og stille, som den var kommet.

KNIPLINGESÆLGERSKEN

Sagnet fortæller, at der engang for mange Aar siden lagde et Skib til ved Kulhusene. En ung Kvinde gik i Land for at sælge Kniplinger, og der fortælles, at disse var saa skønne, at Folk blev som fortryllede ved at se dem, men Prisen, som blev forlangt, var meget høj, og saa godt som ingen saa sig i Stand til at købe. Da sammensvor hele Befolkningen sig og slog den unge Kvinde ihjel og røvede hendes dejlige Kniplinger, hvorefter de begravede hende i *Sandskredsbakken*. Der siges, at Kniplingsælgersken gik igen lige saa længe, til alle Efterkommerne af Røverne var uddøde, og at Bakken vedblev at skride

indtil da. Deraf har Navnet Sandskreds-bakken i Draaby Sogn sin Oprindelse.

KONEN, DER VILDE BEGRAVES VED SIDEN AF SIN MAND

En forlængst afdød Mand her i Skoven havde arvet Hjemmet efter sin gamle Mor, hvorimod han skulde yde hende Aftægt og dertil hørende Forpligtelser, og blandt andet havde han lovet hende, at hun efter sin Død skulde blive begravet ved Siden af sin afdøde Mand, men da det kostede 5 Rigsdaler, undlod han dette, da han mente, at det kunde være den døde lige meget. Men saa kom der Spøgeri, idet den gamle Kone kom hjem om Natten. Og saa drev Overtroen sit Spil; der var ingen Ro om Natten, Vinduer og Døre kunde ikke holdes lukkede, og den gamle Kone rumsterede med alt i Huset og lod dem hverken have Fred eller Ro. Da gik Manden til en nær Slægtning og klagede sin Nød. De blev saa enige om, at hun skulde graves op og flyttes hen ved Siden af sin Mand; de fem Rigsdaler blev betalt, og saa blev der Ro i Huset.

DEN GULDNAKKEDE HUE

Paa den gamle Skovfogedgaard var der engang en gammel Kone ved Navn Karen Jens Skovfogeds. Den gamle Kone havde en guldnakket Hue, som hun elskede saa højt, at hun tog det Løfte af de efterlevende, at de skulde give hende den med i Graven, men Begærligheden fristede dem til at svigte dette Løfte, hvad der skaffede dem en ond Samvittighed og Frygt for at faa hendes natlige Besøg som Spøgelse, da man havde forsømt at binde de to store Tæer sammen i Ligkisten, hvad andre forsigtige Folk brugte for at undgaa deres

nære paarørendes Besøg som Spøgelser i Hjemmet. Det varede saa heller ikke længe, før hun gæstede Hjemmet, man laa med Skræk og Bæven om Natten og hørte hende rumstere i sine Gemmer efter den guldnakkede Hue. Det blev værre, da man heller ikke kunde køre paa Landevejen uden at være udsat for at møde hende paa disse natlige Ture. Dette var hændet en Mand, som kom kørende. Hele denne Spøgelseshistorie optog Sindene og spredte Skræk og Rædsel til alle Sider. Kloge Folks Raad blev søgt, ifølge disse Raad red saa hendes Søn og Brodersøn, to modige Mænd, en Nat til Draaby Kirke og gravede i Midnatstimen den guldnakkede Hue ned i Graven til den afdøde. Denne Bedrift skaffede de to dristige Mænd et stort Ry blandt Omgivelserne og den døde Fred i sin Grav. Dette natlige Ridt med den afdødes Hue er historisk.

SPØGELSERNE I KIRKEMOSE

Ved Kulhusvejens vestlige Side ligger et Kær, Kirkemose eller Kærmose, som Navnet muligvis har været fra Oprindelsen, da de historiske Forhold udelukker den Mulighed, at der her har været nogen Kirke. Af dette Kær paa Kulhusgaardens Marker er endnu en lille Rest tilbage. Her blev ifølge Sagnet de rige Kniplingskræmmere nedkastet, som blev myrdet og udplyndret, naar de overnattede paa Kulhuskroen i gamle Dage. De gik saa her som Spøgelser og forfærdede Folk, som skulde passere Vejen ved Nattetid. For ca. 40 Aar siden havde en Kone været til Kartegilde i Kulhuset, men maatte for hjemadgaaende vende om, da et af disse Spøgelser stod og spærrede Vejen for hende. Sagnet fortæller, at der engang kom en fremmed rejsende til Kulhuskroen og skulde overnatte; den gamle Kromand satte sig saa

til at underholde ham om Aftenen og forstod paa en fin Maade at udforske ham angaaende hans økonomiske Forhold, der imidlertid var af den Art, at de ikke var værd at slaa en Mand ihjel for. Midt under denne Samtale kom Kromandens Søn ind af Døren med en Økse i Haanden, den gamle Kromand saa da til ham og rystede paa Hovedet, medens han sagde følgende: „Ikke noget,“ hvorefter Sønnen trak sig tilbage, men om Natten, da alle laa i dyb Søvn, forlod den fremmede rejsende skyndsomt Kulhuskroen.

INDVANDREDE NORDMÆND

Øst for Bakkegaardene ligger Barakkerne, hvor indvandrede Nordmænd boede i Barakker, til de fik ryddet Skoven og opført Boliger, heraf er Navnet Barakkerne opstaaet. De fleste af disses Efterkommere, som havde Vandrelysten i sig, er draget til andre Egne, men nogle af deres Ætlinge er endnu bosiddende i Barakkerne. Om disse fremmede Folk gik allehaande Rygter. Min Bedstemoder, som var fra Røgerup i det sydlige Horns Herred, har fortalt om, hvorledes der i hendes Fødeegn blev berettet mange sælsomme Ting om Nordmændene ude i Skoven, det blev saaledes fortalt, at disse hver Dag slog Resterne af Middagsmaden i en stor Bøtte, det blev saa en Gang om Ugen varmet op og spist under Navnet „Bænkevælling.“ Engang var Katten sporløst forsvundet i et af disse Hjem. Da saa Konen skulde varme Bænkevællingen, laa Mis og var druknet i den store Bøtte, og den norske Kone udbrød da i sit fremmede, syngende Tonefald: „Her er min kære, gamle Kat!“ Blandt Skovboerne var Nordmændene i Barakkerne frygtede og skyede og blev beskyldt for at øve Hekseri og Trolddom. Man var sikker paa, de havde medført Cyprianus, denne Overtro holdt

sig ned gennem Tiden. For et halvt Hundrede Aar siden boede i Barakkerne en gammel Kone, som blev beskyldt for at være i Besiddelse af en af disse Bøger, og som hver Skærtorsdag sammen med en anden Kone red til Bloksbjerg. Paa Kisteskafter og Tappestave gik det vilde Ridt gennem Luften, de havde hver en lille Krukke med Salve, som blev smurt paa den Genstand, der skulde være Ridehest. Her findes endnu gamle Mennesker, som paastaar, det har sin Rigtighed, og kan som et sikkert Bevis anføre, at en forlængst afdød, paalidelig Mand har set dem nede i Skovsøengen en Langfredag Morgen ved Solens Opgang komme tilbage efter en saadan Tur. Engang var en Skrædder hos Konen i Barakkerne, og som han nu sad der alene i Stuen, saa fik haa saadan en ubeskrivelig Lyst til at se den mærkelige Bog Cyprianus og gøre Studeringer i samme, han listede sig saa paa Hosesokker hen til en Hylde, hvor der stod nogle Bøger, og fandt efter nogen Søgen ganske rigtig en Bog med røde Bogstaver, men aldrig saa snart havde han faaet den i Hænderne, før der paakom ham en navnløs Rædsel, thi han syntes, at hele Stuen blev fyldt med alskens Djævelskab i Kragers og andre Fugles og Dyrs Skikkelser. I sin store Vaande skreg Skrædderen om Hjælp. Konen og Manden kom saa farende ind og fik sat Bogen paa Plads, men Skrædderen fik sig en ordentlig Omgang for sin Næsvished og Nysgerrighed, og han skyede siden dette Hjem.

GERLEV SOGN

GERLEV KIRKE

Sagnet fortæller, at der engang i Gerlev boede en Trolde, som hed Gert. Denne Trolde vilde dø, dersom der blev bygget en Kirke. Man havde flere

Gange prøvet paa at bygge en Kirke, men om Morgenens naar der skulde bygges videre, var det revet ned igen. I Nærheden af Gerlev boede der en klog Kone, og til hende gik saa nogle Folk for at spørge hende til Raads angaaende Kirken. Hun sagde, at de skulde hver Aften, naar de var færdige med at arbejde, lægge et Kors over det, de havde bygget, saa kunde Trolden ikke rive det ned, fordi Trolde ingen Magt har over Kors. Folkene gik saa hjem og lagde om Aftenen et Kors over det, de havde bygget, og om Morgenens stod det, ligesom de var gaaet fra det. De fik saa hurtigt bygget Kirken op, men den Søndag da der skulde holdes Gudstjeneste for første Gang, var Trolden derinde, han vilde nemlig prøve paa at vælte Kirken, men da Præsten begyndte at prædike, blev Trolden til en Stenstøtte, og den Høj, hvor han boede, forsvandt.

KONG VALDEMARS JAGT

Bedstemoder har fortalt mig, at imellem Gerlev og Landerslev ligger der en Gaard, som i gamle Dage ejedes af en Bondemand, som hed Svend Jensen. Sagnet fortæller, at Kong Valdemar holdt sin vilde Jagt der ved Nattetid. Svend Jensen lod Gaarden bygge sammen med kun een Indkørsel, saa Kong Valdemar ikke kunde køre igennem Gaarden. Naar han kom, begyndte Køerne at brøle, Hundene gøede, og Hestene sparkede, saa Folkene ikke kunde sove om Natten. Saa var der nogle, der raadede Manden til at lave en Indkørsel til, og saa maatte de huske at aabne Portene om Natten, saa at Valdemar kunde komme igennem med sine gloende Hunde. Saa en Aften da Svend Jensen kom sent hjem, hørte han Køerne brøle i Staldene, da kom han til at tænke paa, at han ikke havde aabnet Portene. Da han kom

hen for at lukke op, kom Jagttoget kørende, da raabte Kuschen: „Flyt dig lidt, Svend Jensen, ellers bider Hundene dig.“ Fra den Tid af fik de Ro om Natten, naar de blot huskede at aabne Portene.

SKULDELEV SOGN

ST. OLAVS KILDE

Sagnet fortæller, at i gamle Dage boede der Trolde-folk omkring i de høje Bakker her i Danmark, bl. a. i Bakkerne ved Skuldelev i Horns Herred. Det hændte engang, at Kong Olaf den Hellige sejlede paa Roskildefjord, at en Trolkvinde sprang frem og raabte:

„Kong Olaf med det brede Skæg,
du sejler for nær min Kældervæg.“

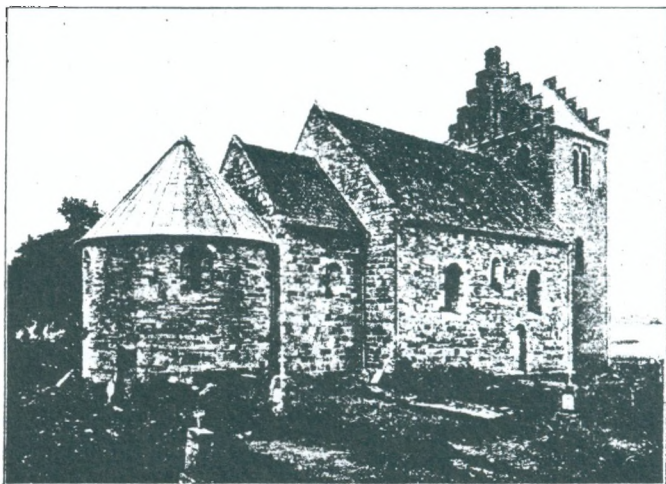
Da fortæller Sagnet, at Kong Olaf drejede Skibet mod Land og sejlede lige mod Bakkerne, hvor Trolkvinden boede, saa Bakken revnede, og for Enden af Bakken sprang en Kilde frem, som findes der endnu og kaldes St. Olafs Kilde. Syge Folk kom rejsende langvejs fra for at finde Lægedom ved at drikke af dens Vand. Og Bakken ses ogsaa med en Gennemskæring midt over. Sagnet fortæller ogsaa, at Troidene i Skuldelev Bakker følte sig generet af Slangerup Kirkeklokker, naar de ringede, hvorfor de besluttede at ødelægge Kirken. Derfor tog en Troid en Sæk, fyldte den med Jord og gik med denne for at begrave Kirken, men der gik Hul paa Sækken, og Jorden faldt ud midt i Roskildefjord, hvor det blev til en Ø med en meget høj Bakke. Øen kaldes Kølholm.

SELSØ SOGN

DA SELSØ KIRKE BLEV BYGGET

Det var først bestemt, at Selsø Kirke skulde være

bygget paa Bulbjerg ved Siden af den store Dysse, men alt, hvad man slæbte dertil af Materialer, blev om Natten paa en uforklarlig Maade flyttet ned paa den Bakke, hvor Kirken nu ligger. Man maatte saa til sidst beslutte sig til at bygge Kirken dær.

SELSØ KIRKE

DA PRÆSTERNE SEJLEDE FRA ST. OLAVS KILDE TIL SELSØ KIRKE

Efter at Selsø Sogn i Aaret 1572 var blevet lagt som Anneks til Skuldelev Præstekald, brugte Præsterne en lang Tid at sejle fra St. Olavs Kilde til Selsø Kirkebakke, naar de skulde derhen paa Embeds Vegne. Saa højt stod Vandet i de Tider, hvor der nu er Mose og delvis indtørret Søbund.

DEN SORTE PEST I SELSØ SOGN 1656

Da den saakaldte sorte Pest rasede paa Sjælland i Aaret 1656, tog den meget haardt fat i Selsø Sogn. Sydøst for Bavnebakken ved Selsø laa dengang Byen

Vestby, som bestod af tre Gaarde og fire, fem Huse. Her døde alle Beboerne af Pesten. I Nordby, der laa i Nærheden af det Sted, hvor nu Selsø Teglværk ligger, døde ogsaa de fleste af Beboerne. Folk blev i Løbet af kort Tid fulde af sorte Pletter over hele Kroppen, særlig paa Hænderne. De vidste da, at Døden var nær. Mange begav sig af Sted hen til Selsø Kirkegaard for at dø, hvor de skulde have deres Grav, enkelte naaede dog ikke saa langt, men faldt om paa Vejen og døde. Senere er Byernes Jorder lagt under Selsø, dog vedblev der helt op til Nutiden at bestaa en lille Landsby, kaldet *Lollikevangen*, hvor Nordby havde ligget. Der var fire Livsfæstehuse, hver paa 14 Tdr. Land, og fem Huse, hver paa 7 Tdr. Land, men nu er de alle nedlagt.

TROLDKÆLLINGEN, DER TABTE GERSHØJREVE

En Troldkælling havde engang sat sig for at ville begrave Roskilde Domkirke med Jord. Hun gravede en vældig Pose fuld op mellem Selsø Møllebakker, saa der blev et stort Hul, der ses endnu. Da hun havde faaet Posen paa Ryggen og vilde skræve over Fjorden til Bognæs, gik der Hul paa Posen, saa Jorden dryssede i Vandet, hvor det kom til at danne *Gershøjrevet*. Da nu Troldkællingen opdagede, at hun havde tabt Jorden lige i Sejlløbet til *Selsø Vigen*, maatte hun lave *Alendybet*, for at Sejlløbet kunde blive farbart igen.

EN UHYGGELIG KØRETUR

Johan Johansen, der i 1820—30erne havde nuværende Brobergs Gaard i Fæste og ejede Gaard Nr. 5 i Sønderby, hvilken sidste han boede paa, havde en Dag været i Frederikssund. Da han paa Hjem-

vejen naaede til Hellesø, blev Hesten pludselig staaende stille midt paa Vejen, og hvad saa end Johan gjorde, kunde han ikke faa dem til at rokke Vognen af Stedet. Han stod af Vognen og bad: „Har jeg syndet, saa straffe Gud paa mig selv og ikke paa mit Kreatur!“ Lige meget hjalp det dog, Vognen stod fast. Imidlertid blev man i Hjemmet i Sønderby urolige over hans lange Udebliven og sendte Folk med Lygte ud for at lede efter ham. De fandt ham snart holdende her paa den omtalte Plads, og ved forenede Anstrengelser fik man dog omsider Køretøjet i Gang igen, men Hestene maatte slæbe saa ualmindeligt. Først da man naaede ind paa Sønderby Byplads, hvor Vejen svinger op til Johans Gaard, lettede det paa Vognen. Johan Johansen glemte aldrig den Køretur, han troede sikkert, at han havde haft Fanden oppe at køre det stykke Vej.

ET BLIK

Efter at Skolelærer Mossin havde faaet sin Afsked som Lærer i Sønderby, boede han i nogle Aar i det Hus, der ligger lige ud for Skolens vestlige Gavl, hvilket Gehejmerraadinden paa Selsø havde bygget til ham. Medens han boede her, kom han en Dag hen til Sognefoged Gdr. Ole Hansen paa Gaard Nr. 4 i Sønderby. Mossin sagde da til ham: „Det er sandt for Herren store, svære Heste, Ole Hansen har, men jeg kunde dog let faa dem til at styrte, hvilket Øjeblik det skulde være, saa de aldrig rejste sig mere.“ Dertil svarede Ole Hansen: „Det kan De ikke, uden at De ser dem i Øjnene.“ „Nej!“ sagde Mossin, „men saa kan jeg ogsaa gøre det.“

Han fik selvfølgelig ikke Lov at prøve sin Kunst, da Ole Hansen ikke vilde udsætte sig for at miste sine Heste.

AANDEFØLGET GENNEM SELSØS SALE

Geheimeraadinden paa Selsø havde om Vinteren lejet en Del Husmandskoner fra Sognets Byer til at spinde Uld og Lin oppe paa Hovedbygningen. De sad og spandt i et Værelse Nord for Riddersalen. Tiden gled hurtig for dem, da der altid var Snak og Lystighed under Arbejdet. Om Aftenen Kl. 10 kom Ladefogden og sagde, at nu var det paa Tide at holde op, og naar saa Spindekvindeerne var gaaet ud, lukkede han Døren efter dem. Da han en Aften som sædvanlig kom ind i Spindestuen, sagde han: „Naa, I er nok ved at være færdige med Arbejdet.“ „Ja,“ svarede en af Konerne, „vi har kun tilbage til et Par Timers Arbejde.“ „Har I da noget imod at gøre Arbejdet færdigt i Aften, saa er I fri for at gaa herop en Aften til for de Par Timers Arbejdes Skyld?“ spurgte Ladefogden. Dette Forslag gik Spindekvindeerne gladelig ind paa, og da Klokken var tolv, var man færdige med Arbejdet, havde faaet Overtøjet paa og var kommet ind i Riddersalen paa Vejen ud. Da hørtes der med eet en mærkelig Støj og Smækken med Dørene fra Værelserne mod Nord. Støjen kom hurtig nærmere, og pludselig smækkede Døren ind til Riddersalen og Døren ud til Forstuen op, og det lød, som om et stort Følge marcherede forbi. Man kunde høre Mændenes Vaaben klirre og Damernes Kjoler rasle, men man saa intet. Spindekvindeerne løb rædselsslagne over til Salens modsatte Side, mens Følget trak forbi. Snart lukkedes Dørene atter, og Spøgelsefølget forsvandt i det fjerne. Først da Kvindeerne vare kommet ud paa Vejen, vovede man sig til at tale sammen igen, og alle var de enige om at have hørt Spøgelsefølget drage forbi.

DEN HVIDE DAME

Gamle Folk har foralt mig følgende: Paa Selsø boede engang et Herskab. Men Fruen slog Manden ihjel og kastede ham ud af Vinduet, saa Blodet flød ud i Vindueskarmen. Men saa fortæller Folk, at hver Nat kommer den Frue igen som en hvid Dame og gaar nogle Gange rundt ude i Gaarden og op paa det Værelse, hvor det skete. Det ser ud, som hun kaster sin Mand ud af Vinduet igen. Hun gaar derefter ned og hen og slaar et Slag paa Træhesten. Efter at hun har gaaet nogle Gange rundt ude i Gaarden, gaar hun ud og bliver pludselig borte.

SKIBBY SOGN

DA ANDERS KNAP

MAATTE RIDE TRÆHESTEN

Omkring ved Aaret 1785 vilde Greven paa Selsø tvinge Bondekarlen Anders Larsen med Tilnavnet „Knap“ til at tage en forsømt Gaard i Manderup (Skibby Sogn) i Fæste, fordi han gik klædt i en finere Trøje end andre Bønderkarle. Men Anders Knap nægtede at tage mod Gaarden. Han blev da dømt til at ride Træhesten i Selsø Borggaard, thi Greven skulde nok vise, at det var hans Vilje, der gjaldt.

Træhesten blev som sædvanlig stillet hen paa den store, runde Græsplæne midt i Borggaarden, hvorefter Anders blev sat op at ride, og for at den skarpe Fjæl skulde skære ham rigtig i Skridtet, blev der bundet tunge Lodder ved hans Ben. Da Anders var blevet pint en Tid, og han kunde se, at der var ingen Hjælp at vente, sagde han, at han skulde nok tage Gaarden i Fæste. Han blev nu taget af Hesten, men da han var kommet lidt til Kræfter igen, sagde han

atter Nej. Han blev saa igen sat paa Hesten og blev tvunget til at sige ja, men saasnart han kom ned, sagde han nej som før. Dette gentog sig flere Gange, og lige vidt kom man med Anders. De grevelige Herskaber stod under Forestillingen oppe paa Hovedtrappen og kommanderede og godtede sig, naar Anders rigtigt pintes. Derefter blev Anders smidt i Hundehullet, og da han havde siddet dær en Tid som levende begravet, bøjede han sig alligevel under Naadigherrens Villie og gik ind paa at tage mod Gaarden. Det skumle Hundehul i Borgporten eksisterer endnu. Anders Knap kom heller ikke til at fortryde, at han blev Gaardmand, thi faa Aar efter løste Kronprins Frederik hans Trællelænker, og lidt efter lidt arbejdede han sig frem til Lykke og gode Kaar. Han afstod senere Gaarden til sin Søn og døde som Aftægtsmand sammesteds omkring ved Midten af det 19. Aarhundrede.

BØRD AMMES OG PUSLINGEN

For nogle Aar siden skulde Børd' Ammes — Birthe Ammuns — ud at vaske paa Krabbesholm. Men i de Tider var der ikke ret mange Mennesker paa Landet, der havde Ur, og da Børd' Ammes vaagnede ud paa Natten og kiggede ud af Vinduet, syntes hun, det maatte være høje Tid at komme af Sted, for der er et godt Stykke Vej fra Skibby til Krabbesholm, saa hun maatte gaa meget tidligt hjemmefra. Hun stod op, fik sig en Kop Kaffe og begav sig paa Vej, og da hun troede, at der var knap Tid, vilde hun skyde Genvej ud over Markerne og Aasen. Da hun kom ud paa Aasen, hørte hun det pruste og snøfte og snøfte og pruste, ligesom om der gik Hundreder af Køer og ruskede Græs af paa Engene neden for Aasen. Lige som hun gik, kom hun til at

se ned ved Siden af sig, og nu saa hun en lille Mand med en stor graa Hat gaa ved Siden af sig, og hun blev meget uhyggelig til Mode. Da hun havde gaaet lidt, skottede hun derned igen, og i det samme saa Manden paa hende og sagde: „Nu er det min Tid, nu er det inte din Tid.“ Børd Ammes svarede ikke noget dertil, men gik noget stærkere til. Lidt efter sagde Puslingen igen: „Nu er det min Tid, nu er det inte din Tid.“ Saa sagde Børd' Ammes: „Jamen guer jæ' da itte i mit lovlige Ærinde?“ og ligesom hun havde sagt det, begyndte hun at løbe. Men bag ved hende prustede og snøftede det hele Tiden, og det holdt ikke op, før hun kom til Krabbesholm og fik tændt Ild under Kedlen, men da slog Klokken eet.

Historien skal være sand, for Johanne Hans Mads' har selv fortalt min Fader den, og hun har igen hørt den af Børd' Ammes, af hvem hun købte sit Hus.

KYNDBY SOGN

KLOG KONE OPDAGET

I min Barndom var der en klog Kone i Kyndby, der hed Birthe Christians. Hun blev engang hentet til en syg Kalv i Gaarden henne ved Kirken. Tjenestedrengen krøb op paa Stænet for at se, hvad hun foretog sig, og lytte efter hendes Trylleformular. Hun strøg Kalven med en Visk Halm hen ad Ryggen og mumlede halvhøjt:

Saa kan du æde Halm, og saa kan du æde Hø,
og kan du ikke leve, saa kan du dø.

Efter at den Historie var kommen ud blandt Folk, blev hun ikke meget hentet. I mit Hjem brugte vi aldrig klog Kone hverken til Mennesker eller Dyr.

KROGSTRUP SOGN

KROGSTRUP KIRKE

Sagnet fortæller, at Krogstrup Kirke skulde have

ligget imellem Ordrup og Dalby. Men det, de byggede op om Dagen, blev revet ned om Natten. Saa spurgte de en klog Mand til Raads, og han sagde, at de kunde spænde to Stude for en Stensluffe og lægge en Sten paa den; dær hvor Studene standsede, skulde Kirken ligge. Stenen faldt af, dær hvor Kirken nu ligger.

Saa en Søndag, da der var Gudstjeneste, havde der lagt sig en stor Lindorm for Indgangen til Kirken; der var dengang Indgang i Sydsiden. For at Folk kunde komme ud af Kirken, maatte de bryde Hul paa den nordre Side, hvor nu Kirkedøren er. En Karl vovede at springe over Ormen, men blev dræbt med det samme. Der blev saa opfødt en Tyrekalv nede paa Svanholm, den fik ikke andet end Sødmælk og Hvedebrød, og den overvandt Ormen og dræbte den. Der er ogsaa fortalt, at det skal have været en meget hellig Kirke i gamle Dage. Naar der var Sygdom eller Dødsfald, blev der kastet Lod om Kirker, saa skulde der ofres i Kirkeblokken. Traf Loddet saa Krogstrup Kirke, rejste Folk flere Mile, for det var en hellig Kirke. Der fortælles, at Troldfolkene engang havde ranet de hellige Kar, som var skænket til Kirken, og skulde til Skovs med dem. Men en Karl paa en ung, sort Hest satte efter dem. Det skal nemlig være saadan, at Troldene maa altid vende sig en Omgang for hver Ager paa Marken. Ved den Lejlighed naaede Karlen dem og fik fat i de hellige Kar, Troldene var saa ved at naa ham igen, men saa kastede han de hellige Kar ind paa Kirkegaarden, dær havde Troldene ikke Magt til at komme ind.

KÆMPEN OG LINDORMEN

Der var en Lindorm i Krogstrup Kirke, men ude

paa Alholm — en lille Ø, som ligger ud for Kulhuse —, stod der en Kæmpe og vilde kaste en Sten efter Lindormen; der var en halvtredie Mil. Stenen gik ved Siden af Kirken og lidt længer bort og faldt et Par Hundrede Alen fra Kirken. Den rager et Par Alen over Jorden, og der er Aftryk efter en Haand i den. Folk freder om den; der er mange af den Slags Ting, som der gaar Sagn om, som Folk ikke vil røre.

TROLDENE I BAVNEN

I.

Ligeledes fortælles ogsaa om, at Folk havde Køerne gaaende løse ude paa Marken om Natten, de havde Klokker paa, for om Morgenens skulde Pigerne tidlig op og ud og malke Køerne, og saa kunde de bedre høre, hvor de var. En Morgen var en Pige kommet tidligere ud end de andre Piger, og den Morgen var Køerne kommet saa langt, at hun skulde op forbi Bakken. Da hun gik forbi Bavnen, saa hun noget, som laa og glinsede, og som hun troede var Kul, men da hun gik tilbage, var det væk. Da hun kom hjem, fortalte hun Konen, hvad hun havde set. Da sagde Konen: „Din Nar, du skulde jo have lagt en Stoppe-naal eller et Stykke Staal paa det, saa var det blevet til Penge, for det var Troldene, som soledes deres Penge.“

Der fortælles ogsaa, at Troldkonden, som boede i Bavnen, sendte Hør til en Bondekone i Dalby, for at hun skulde spinde det til Garn, men hun fik Bescjed om ikke at bløde Garnet med Spytt, for Troldkonden kunde ikke benytte, hvad der kom fra en kristen Mund, men saa blev Bondekonden ked af at spinde for hende, og hun blødte derfor Garnet med Spytt, og saa blev Troldkonden vred og sendte ikke mere ned og faa spundet hos hende. Sommetider kunde

Folk høre en Lyd nede fra Bavnen, ligesom der blev slaaet Kister i, og saa mente de, at det var Trol-dene, som lukkede for deres Pengekister.

II.

Engang, da min Bedstefader vilde fylde en Mose, kørte han Jord ned fra Bavnen, men da de havde kørt et Par Dage, vilde det ene Vognhjul ikke gaa rundt, og saa troede Folkene, der var med ved Arbejdet, at det var Troidene, som havde forhekset Vognen, og derfor holdt de op med at køre Jord.

TROLDESTENEN

Vi har paa vor Mark flere Stene, som er fredede, og som der ganske sikkert ikke kan være noget at fortælle om, men en Del af det er vel gaaet i Glemme. Et Sagn veed jeg dog at fortælle om en Sten, som staar mellem to Bakker, som kaldes Galgebakkerne. Den Sten skal i gamle Dage, da Krogstrup Kirke blev bygget, være slynget af en ond Troid for at knuse Kirken, men Troiden tog forkert Sigte, og Stenen havnede ude mellem Bakkerne. Det er altsaa en Troidesten, og der siges, at den ikke kan taale at lugte nybagt Brød uden at vende sig. Engang kom en uvæn Tyr efter en ung Pige, og hun maatte redde sig ved at klatre op paa Stenen, men Tyren kunde naa hendes Fødder, og der fortælles, at den havde slikket Tærne af hende, inden der kom Hjælp.

OM LOKKEDYSSESKRÆNTEN

Paa den Mark, der tilhører Birkedommergaarden, ligger en Skrænt med en lille Bakke ovenpaa. For mange Aar tilbage kom en Mand og en Kone spadserende hen over Marken, de havde været i Dalby og skulde til Bonderups Old. Da de var i Nærheden af Lokkedyssen, saa de, at den lille Bakke oven paa

Skrænten stod paa gloende Pæle, og en Masse Nisser og Trolde dansede inde under. Nu skete det i den Tid, da de om Dagen høstede for Herremanden, mens de om Natten maatte høste for dem selv, at som de saaledes gik og høstede ved Lokkedysseskrænten, kom der en Kone gaaende hen over Marken, og hun saa dem saa underlig ud og havde et Par mægtig store Bryster. En halv Time efter kom der en Mand, han saa ogsaa saa underlig ud, han gik lige hen til dem, og spurgte om de havde set noget til „Slat-patter“, de forstod ikke, hvad han mente, men de fortalte ham, at de havde set en Kone med meget store Bryster, og de mente, det var hende, saa svarede Manden og sagde: „Det er ogsaa ligemeget, men ved I ikke Godtfolk, at det ikke er jer Tid, men vor at høste?“ De skyndte sig at pakke deres Sager sammen og gik hjem. Da gik der mange Aar, der kom en ny Birkedommer paa Gaarden, og han begyndte at jævne Bakken, og han fandt en Masse Stenredskaber i den. Men da begyndte Kreaturerne at dø inde paa Gaarden. Da skete det, at der en Aften kom en Handelsmand til Gaarden, og han blev budt indenfor og fik noget at spise. Som de nu sad og spiste, kom de til at tale om deres store Arbejde med at jævne Bakken og om, hvorledes alle Kreaturerne døde. Den fremmede sagde, at de skulde bare lade være med at grave i Bakken, for Bakkefolket kunde ikke finde sig i al den Uro, og at Kreaturerne døde, var Bakkefolket, der hævnede sig paa ham. De holdt ogsaa op med at grave i Bakken, og saa døde der ikke flere Kreaturer. Siden er der ikke rørt ved Lokkedysseskrænten, og derfor ligger den som en stejl Skrænt den Dag i Dag.

DEN KLOGE KONE

For mange Aar tilbage levede der en klog Kone i

Dalby, som der fortælles om, at hun aldrig gjorde noget ondt, men hun havde derimod Magt til at gøre godt, naar onde Aander havde kastet ondt over nogen. Der fortælles herom følgende Historie: En Kone mødte en Dag en gammel Mand, og denne Mand forærede hende et Æble; det var et stort rødt Æble og saa pænt ud. Af Godhed vilde Konen ikke selv spise det, skønt hun mange Gange blev opfordret til det, men hun vilde gemme det hjem til sine Børnebørn, hvilket hun ogsaa gjorde. En lille Dreng blev glad for Æblet og begyndte straks at spise af det, men derved opdagede han, at det var fyldt med Blod. Den lille Dreng fik de frygteligste Smerter i hele sit Legeme og maatte i Seng. Hans Moder gik saa hen til den saakaldte kloge Kone og forklarede hende Sagens Sammenhæng. Derpaa svarede den kloge Kone: „Dit Barn er forhekset, men jeg kan frelse det, hvis du gør, som jeg siger: Kom hen til mig Torsdag Aften med Drengens Skjorte.“ Konen kom ogsaa nævnte Aften med Skjorten, hvorpaa den kloge Kone læste over den. Næste Torsdag kom Drengens Moder igen til den kloge Kone, og denne sagde: „Vil du se den Mand, der har forhekset dit Barn?“ „Det tør jeg ikke,“ svarede Moderen. I det samme gæede Hunden, og ind ad Døren kom den Mand, der havde givet Konen Æblet. Den kloge Kone sagde til ham: „Nu maa du gerne gaa, for nu har vi set dig,“ og derpaa gik han. „Naar du nu kommer hjem,“ sagde Konen til Drengens Moder, „saa vil Mandens Børn komme og laane Traad og Synaal, men hvis du laaner dem det, vil Barnet faa sin Sygdom igen.“ Det skete mærkelig nok ogsaa, som Konen havde sagt. Da Moderen kom hjem, kom ogsaa snart efter et af Mandens Børn og skulde spørge fra sin Moder, om de ikke kunde laane noget Traad, men det blev na-

turligvis nægtet, idet hun tilføjede, at de ikke havde noget selv. Noget efter kom et andet af Mandens Børn, som ogsaa skulde spørge fra sin Moder, om de kunde laane dem en grov Synaal, for saa kunde de maaske bruge det Garn, de selv havde, men det blev ligeledes nægtet. Men Barnet blev rask og fik aldrig Sygdommen mere.

Naar et Menneske var bleven sygt, kom de hen til hende for at bede om Raad, og de blev næsten altid helbredet, og naar de var blevet helbredet, hængte hun ni Pinde hen et Sted, hvor ingen kom. Men skete det alligevel, at nogen kom og fandt dem, fik de Sygdommen, som den syge havde haft.

Ligeledes kunde hun helbrede Folk ved at mane de onde Sygdomme ind i ni forskellige Flækestykker, som derefter blev hængt op i et Træ. Hvis nu nogen kom og tog dem, fik de mærkelig nok de Sygdomme, som var bleven læst eller manet ind i Flæsket.

Paa samme Maade manede hun Sygdomme ind i et stort Gaaseæg, som hun derefter lagde i et Gærde. Naar nogen nu kom og tog Ægget, fik de Sygdommen, som fandtes i Gaaseægget.

FERSLEV SOGN

TROLDEN THOR

En Trolde havde engang paa en eller anden Maade faaet fralokket en Mand det Løfte, at han skulde have hans Datter til Kone, hvis hun ikke en bestemt Dag kunde nævne Trolde's Navn. Tiden randt, og den stakkels Pige gik og var helt fortvivlet, thi næste Dag var Tiden udløbet, hvor hun skulde forenes med den lede Trolde. Som hun nu gik om i stor Sorg, hørte hun pludselig, at der inde bag Bagerovnen var en lille Pusling, som hoppede og sprang paa Borde og

Bænke og sang: „I Gaar bryggede jeg, i Dag bager jeg, i Morgen skal mit Bryllup staa, og Thor, Thor hedder jeg!“ Pigen blev sjæleglad, thi nu var hun klar over, hvad Trolde hed, og næste Dag, da han kom for at afhente hende, saa siger hun nok saa fornøjet: „God Dag, Thor,“ men denne blev saa bestyrtet, at han med det samme blev til en stor Flintesten, der af bare Raseri sprang i Stumper og Stykker og fløj til alle Sider, og derfra stammer alle de smaa Flintestene, man hist og her finder i Jorden.

KURRE MURRE.

I et Hjem kom engang en fremmed Kat og slog sig ned hos Familien. Saa traf det sig engang, at Manden havde været borte, og da han kom hjem om Aftenen, fortalte han følgende mærkelige Hændelse: „Da jeg nu var paa Hjemvejen, hørte jeg henne fra Højen, hvor Trolde bor, nogen raabe til mig, om jeg vilde hilse vor Kat og sige, at nu kunde han godt komme hjem igen, thi nu var Kurre Murre død.“ I det samme springer Katten op og siger: „Er Kurre Murre død? Saa maa jeg se at komme af Sted, og saa siger jeg Farvel og Tak for den Tid, jeg har været her,“ og dermed forsvandt Mis. Men man var jo ikke straks klar over, at det var en Trolde, som i en Kats Skikkelse havde boet hos dem af den Grund, at han ikke havde kunnet enes med Trolde „Kurre Murre.“

DEN GAMLE DRENG

I en Gaard sad en gammel Dreng i Kakkelovnskrogen og havde Ret til at sidde der og faa sit Underhold; han havde siddet der, saa længe de ældste Mennesker kunde huske, og altid set lige gammel ud, men Fattigdom raadede altid paa denne Gaard, og ingen kunde bestaa sig og blive der. Saa var det

engang atter kommet til Yderligheden med en Mand, saa han ikke kunde klare Skatter og Afgifter, men var ved at skulle forlade Gaarden; da traf det sig, at Pigen fik i Sinde at spørge den gamle Dreng om, hvor længe han skulde blive der, hvorpaa han svarede: „Jeg skal blive her, til Fattigdommen bliver saa stor, at Folk her paa Gaarden kun kan brygge Øl i en Æggeskal og kærne Smør i en Flaske.“ Da Pigen fortalte Konen dette, udførte man disse Ting næste Dag, og da den gamle Dreng saa det, gik han sin Vej, og siden kunde Folk bestaa sig og blive paa Gaarden.

TRE HØJE

Ovre i Ferslev i Horns Herred laa der tre Høje. Der fortælles om den ene, at om Natten kunde man se, at den hævede sig op paa tre Pæle, og inde i den dansede og sang Troldefolket lystigt. Den anden Høj besluttede Bønderne at rydde væk, men en Aften, da en af Folkene gik forbi Højen, kom der en stor hvid Hest løbende hen imod ham og grinede og begyndte at sparke efter ham. Da Manden kom hjem, blev han syg og døde kort efter. Om den tredje Høj fortælles der, at der i Nærheden levede en rig Herremand, som ikke var kommet til sine Penge paa en ærlig Maade. Da han døde, kunde han ikke faa Fred i sin Grav, men han maatte ride Dag og Nat paa sine Marker. Man hentede da Præsten, der tog sin Bibel med. Præsten fulgte efter Herremanden og læste højt af Bibelen. Lidt efter standsede han Hesten og hørte efter, hvad Præsten læse. Lidt efter lidt begyndte han at synke i Jorden, saa den lukkedes over ham. Der blev kastet en Høj op over ham og en Pæl rammet ned i Højens Top. Siden viste Herremanden sig aldrig mere.

VELLERUP SOGN

VELLERUP HOSPITALS

OPRINDELSE

Ved Vellerup Kirke ligger Vellerup Hospital, som er oprettet 1713 af Gehejmerraad O. Krabbe til Egholm.

Om dette Hospitals Oprettelse fortæller Sagnet følgende: Der var i gamle Dage en Ridefoged paa Egholm, som fik Øgenavnet *Sorte Klaus*. Denne Mand var en haard Negl imod Godsets Folk — hvortil Vellerup Sogns Befolkning hørte —, ikke alene i levende Live, men ogsaa efter sin Død. Han gik nemlig igen, idet han kørte omkring og forstyrrede Folk i Søvn, ikke blot om Natten, men ogsaa naar de skulde sove til Middag. Sorte Klaus huserede naturligvis værst paa selve Egholm, hvor særlig den Mand, som skulde tage imod Køretøjer, ikke havde Fred hverken Nat eller Dag. Derfor besluttede man at komme ham til Livs en Middagsstund paa selve Gaarden, idet man hentede Præsten i Kirkehyllinge, som formodentlig var den dygtigste af Egnens Præster til at mane. Det blev en drøj Tur for den Kirkehyllinge-Præst, men han fik dog Bugt med Sorte Klaus til sidst. I første Omgang fik Sorte Klaus hurtig slaaet Præsten Manebogen ud af Haanden, men Præsten trak en anden op af Lommen, og nu maatte Sorte Klaus sige, hvorfor han gik igen; han havde gjort Uret mod Enker og faderløse, men han føjede til: „Jeg vilde leve, og du vil leve.“ Derved ramte han Præsten paa et ømt Sted, thi denne havde engang paa en ikke helt tilladelig Maade sat sig i Besiddelse af et Brød, som tilhørte en Enke. Under dette Opgør fik han Bugt med Præstens anden Bog. Præsten var dog godt forsynet, thi nu tog han den tredje Bog frem, idet han over for Sorte Klaus' Anklage forsva-

rede sig med, at han i det nævnte Tilfælde havde handlet i den yderste Nød. Nu begyndte Sorte Klaus at synke i Jorden, men forinden han sank helt ned, forlangte han at vide, hvor han maatte vise sig igen, og Svaret lød: „Ved Rødebro!“ Paa Stedet, hvor Sorte Klaus sank i Jorden, blev der straks nedrammet en stor Pæl, som har staaet ved Egholm indtil for faa Aar siden. Men den Indrømmelse, som Præsten havde gjort over for Sorte Klaus, var meget uheldig for Vellerupperne, for de skulde passere Rødebro, der ligger ved deres Sognegrænse, naar de skulde til Roskilde, og naar de kom over Broen, hylede og jamrede Sorte Klaus paa en saadan Maade, at han jog stor Skræk i Livet baade paa Folk og Fæ. For at slippe for dette Uvæsen besluttede man sig til at sone Sorte Klaus' Brøde ved at bygge Hospitalet eller Fattighuset ved Vellerup Kirke for Enker og faderløse Børn fra Sognet.

STADSEN

I Vellerup er der en Bakke, der hedder Skjoldebjerg. Lige over for den boede der en gammel Kone, hun var Undertagskone i et Smedested og hed Kirstine. Ligesom hun sad og spandt, kom der en ind til hende og spurgte, om han ikke maatte laane hendes Flettetøj, dengang brugte de jo Flettetøj. Jo, sagde hun, det maatte han gerne, naar hun saa maatte faa Lov at se *Stadsen*. Han fik saa Flettetøjet og gik. Og en Dag ligesom hun sad og spandt, saa kom de kørendes ind under Kakkellovnen og hen over Gulvet, og hun kunde kende sit eget Flettetøj.

Konen har selv fortalt mig det. Hun var en meget gammel Kone dengang, jeg var en femten-seksten Aar, og nu er jeg 78.

FORSKELLIGE SAGN

DRONNING MARGRETES SKIB

I Roskilde Fjord Syd for Frederikssund ligger Øen *Køholm*. Mellem den og Landet gaar en gammel Sejlrende, som blev benyttet, før den nye Rende blev gravet. I denne Rende ligger paa tværs et gammelt Træskib, fyldt med store Sten. Sagnet beretter, at det blev sænket i Krigen med Sverrig paa Dronning Margretes Tid for at spærre Svenskerne Adgangen til Roskilde. Længere mod Syd ved Østskoven er fundet en anden Spærring bestaaende af nedrammede Bøgepæle. I vore Dage har Fiskerne i Lavvande brækket flere Stykker af Spanterne løse og bragt i Land.

BOLUNDSMANDEN

I.

I Forbindelse med Lille Valby Strandenge findes der en ca. 3 Tdr. Land stor Banke, som kaldes *Bolund*. Den ligger frit, ca. 600 Alen ude i Roskilde Fjorden, kun forbundet med Land med en meget smal Tange. Efter Sagnet bor her *Bolundsmanden*, om hvem der fortælles følgende: En af Gaardmændene i Valby fra den Gaard nærmest Stranden skulde have Barselgilde med en Datter, og da der var indbudt mange Gæster, bestemtes det, at Bolundsmanden ogsaa skulde med. I den Anledning begav Manden sig ud til Bolund, han kom ind til Bolundsmanden og fremførte sit Ærinde. Denne tog meget venligt imod ham, takkede for Indbydelsen og bad Manden sidde ned og snakke lidt og nyde en Forfriskning. Samtalen gik livligt om forskellige Ting, men omsider bestemte Manden sig da til at gaa hjem. Bo-

lundsmanden spurgte ham da: „Hvorlænge tror du nu, du har været her?“ „Aa, et Par Timers Tid vel,“ svarede Manden. „Nej“, sagde Bolundsmanden, „du har været her i seksten Aar. Nu kan du gaa hjem. I Dag har din Datter Bryllup, og som Belønning for den Tid, du har tjent mig, kan du tage det, der ligger der uden for Indgangen, du kan gaa hjem efter en Vogn til at køre det paa, men du maa ikke sige et Ord om det hjemme, før du faar hentet det.“ Manden blev jo meget forbavset og vidste ikke, hvad han skulde tro om dette her. Han tog imidlertid Afsked med Bolundsmanden og kom udenfor. Her saa han sig om efter Belønningen, men der laa kun en Bunke Hestepærer. Han blev noget skuffet og sagde til sig selv: „Ikke andet end det, det har jeg minsæl nok af derhjemme.“ Han tog dog nogle Stykker af Bunken og puttede dem i Lommen og skyndte sig derpaa hjem. Der blev jo stor Forbavselse, da han kom hjem. Der blev spurgt og fortalt, kan man nok forstaa. Der kunde nok være noget at tale om efter en saadan Fraværelse. Saa kom Manden tilfældigvis til at stikke Haanden ned i Lommen og opdagede da, at Hestepærerne var blevet til Guldpenge. Han fik i en Fart spændt for en Vogn og kørte ud efter det andet, men da han kom derud, var det væk. Han havde jo talt om det derhjemme, det havde han glemt, at han ikke maatte, før han fik hentet Bunken, og stor blev hans Ærgrelse, da der kunde have været en hel Kistefuld Guldpenge, saa han kunde blevet en meget rig Mand. Det blev han altsaa ikke dengang.

II.

Man har ogsaa hørt, at der er smækket med Kiste-laag nede i Bakken, naar man har ligget ovenpaa og lagt Øret til Jorden. Der fortælles, at Bolunds-

manden har skabt sig om til en Hest, der gik og græssede paa Strandengen. Da det var en smuk Hest, fik en Knøs engang Lyst til at faa sig en Ridetur. Han sprang op paa Hesten, og Turen gik meget godt ud ad Bolund til, men da han saa omtrent naaede ud dertil, opdagede han, at det var et Knippe Halm, han red paa, og Bolundsmanden stod henne ved Indgangen og lo af ham. Indgangen var bag en stor Sten i den østlige Ende af Bakken. Stenen er nu halvt dækket af Jord, men kan ses den Dag i Dag.

III.

Man har ogsaa prøvet paa at pløje ude paa Bolund. Der er en tre Kvarter sort Muld ovenpaa, saa der kunde sikkert gro god Sæd. Men saa snart Manden satte Ploven i Jorden, saa han, at Byen stod i lys Lue. Han fik i en Fart spændt fra og kom hjem, men da var der intet i Vejen, alt var, som da han tog hjemmefra, men siden den Tid blev der ikke prøvet paa at pløje derude.

IV.

Paa Arnakke (Klinten paa Vejlegaards Mark lige overfor Bolund) var der en *Arnakkemand*. Han og Bolundsmanden kom ikke godt ud af det med hinanden, de levede stadig i Uenighed, der til sidst blev saa stor, at de udfordrede hinanden til en Tvekamp, som skulde foregaa paa *Lille Valby Strandenge*. De skulde omskabe sig til to Tyre, men da Bolundsmanden ikke var sikker paa at kunne magte den anden, fik han en af Gaardmændene i Lille Valby til at hjælpe sig. Ved hans Hjælp lykkedes det ham saa at overvinde sin Modstander, og Gaardmanden

fik en stor Belønning. Saadan paa flere Maader
hjalp Gaardmændene Bolundsmanden og modtog hver
Gang stor Belønning, og det er derfor, at Lille Val-
byerne er saa rige.

